

vpro

dorst

werkboek

intro	3
1. handtekening als maker	4
2. research	6
3. vorm en techniek	8
4. interviewen	11
en nu?	13

intro

Spookt er een idee voor een audiovisuele productie door je hoofd, maar weet je niet zo goed waar te beginnen? Met het werkboek van VPRO Dorst maak je een vliegende start!

Dit werkboek is onderverdeeld in vier hoofdstukken. Ieder hoofdstuk bevat theorie en een opdracht. Jij bepaalt het tempo en de hoeveelheid tijd die je erin stopt.

Op de website van VPRO Dorst vind je een woordenlijst en een stappenplan voor het schrijven van een programmaplan. Schrijf gedurende het maken van de opdrachten aan je plan en sla iedere versie los op. Op die manier kun je altijd weer terug naar je vorige ideeën.

Heel veel succes!

Met dank aan:

Nicole Terborg
Katinka de Maar
Shamira Raphaela
Isaura Sanwirjatmo
Polina Medvedeva
Sakir Khader
Susan van Opstal

1. handtekening als maker

Jouw visie vertalen naar anderen

A. theorie

Voor de ontwikkeling van een plan is het belangrijk dat je goed kunt vertellen en laten zien wat jouw verhaal is en hoe je dit verhaal gaat vertellen. Twee handige middelen hiervoor zijn de 'logline' en het 'moodboard'.

Logline

Een logline is jouw verhaal in maximaal drie zinnen. De logline moet prikkelend zijn en mensen nieuwsgierig maken naar jouw film. Verwerk in je logline altijd wat je gaat maken (bijvoorbeeld [online] documentaire of [web] serie).

De logline kun je baseren op de volgende basiszin¹: "Een verhaal over een personage dat een probleem heeft en iets moet bereiken waardoor die dat probleem kan oplossen".

Een logline heeft dus als basisstructuur 'Wie, wat en hoe?'

- Wiens verhaal wordt verteld (personage)?
- Wat is het probleem dat die moet overwinnen? Wat staat er op het spel?
- Hoe lost die dit op?

Voor meer informatie en voorbeelden, zie de volgende websites:

- http://lucanimation.weebly.com/uploads/2/3/9/0/23906367/logline_thema.pdf
- <https://allesoverfilm.nl/achtergronden/de-basisprincipes-voor-het-schrijven-van-een-goed-scenario/#stap3>

Moodboard

Een moodboard helpt je bij het visualiseren van de look & feel van je film. Belangrijk is om te bepalen waarvoor je een moodboard maakt; wat wil je laten zien? Je kunt bijvoorbeeld een moodboard maken van personages die je voor ogen hebt, composities die je interessant vindt en/of hoe je licht wilt inzetten.

Tips voor een moodboard:

- Denk ook na over geluid, om zo een gevoel/sfeer over te brengen
- Ga op zoek naar inspiratie op sites als [Filmgrap](#), [Shotdeck](#) en [Pinterest](#)
- Wees niet direct bezig met het eindproduct, maar verzamel eerst zoveel mogelijk inspiratie. Daarna kun je keuzes maken in wat je daadwerkelijk in je moodboard verwerkt
- Je kunt ook bewegend beeld toevoegen, als dit bijdraagt aan het overbrengen van jouw visie
- Er zijn online verschillende tools beschikbaar om een moodboard te maken, kijk wat voor jou het beste werkt.

Jouw handtekening als maker

Bovenstaande tools helpen je om keuzes te maken en om deze te communiceren met anderen. Door deze keuzes laat jij je handtekening als maker zien. De handtekening van een maker zie je uiteindelijk terug in alle gemaakte keuzes in de film. Wat wordt wel verteld en wat niet? Hoe worden de personages neergezet? Wat is het tempo? Wat voor composities zie je terug in het beeld?

Belangrijk is dat je iedere keuze bewust maakt; wat draagt de keuze bij aan het vertellen van jouw verhaal? Voorbeeld: "Wanneer een personage wordt geïnterviewd en deze vertelt over

¹ http://lucanimation.weebly.com/uploads/2/3/9/0/23906367/logline_thema.pdf

gevoel, film ik diens gezicht close-up, zodat je in het hoofd van het personage kruipt en je je in kunt leven.”

Onthoud daarbij dat je als maker bepaalt wat het verhaal is. Je bent geen verslaggever, maar kleurt met behulp van verschillende ingrediënten het verhaal in. Daarbij moet je jezelf als maker continue blijven toetsen: kan en wil ik dit verhaal zo neerzetten?

B. opdracht

Schrijf een logline voor jouw film of serie idee en maak een algemeen moodboard voor de look & feel.

Toelichting: Het kan helpen om meerdere loglines te schrijven en deze voor te leggen aan een ander. Op deze manier kun je testen of je idee op de juiste manier overkomt.

2. research

Iets nieuws ontdekken

A. theorie

Al het onderzoek dat je doet rondom jouw film, zowel naar de inhoud als de vorm, is research. Research is dus iets dat terugkomt in alle fases van het maakproces.

Zorg ervoor dat je al je research bundelt in een document en/of schrift. De research kun je gebruiken in je plan, tijdens het aanschrijven van fondsen, bij het maken van een moodboard en storyboard, in de montage etc.

Research tips

Waar te beginnen & het belang van een notitieboekje

- Begin altijd bij jezelf; waarom wil jij dit verhaal vertellen en wat doet het met je? Schrijf het uit, neem het op of bespreek het met anderen. Vaak kom je er in de loop van het uitwerken achter dat je sommige dingen vindt die eigenlijk niet vanzelfsprekend zijn en misschien aanknopingspunten hebben met anderen.
- Wat weet je al wel? Zijn er bepaalde beelden of scènes die je voor je ziet? Bepaalde mensen die misschien een personage kunnen zijn? Schrijf alles op, ook al zit je net in een gesprek of in de trein, pak je boekje erbij als je ergens over mijmert of een idee hebt. Vaak weet je onbewust al meer dan je denkt.
- Wat weet je nog niet? Welke vragen heb je, wat moet je nog uitzoeken, wie zou je kunnen bellen om informatie of ervaringen te ontdekken? Wat is nu het belangrijkste voor je om te weten voor je verder kunt?
- Sommige dingen zijn heel direct te research, informatie over hoe iets praktisch werkt kun je via Google, een boek of een persoon achterhalen. Soms wil je juist inzicht krijgen in hoe mensen iets beleven, en zul je hier dus een langere tijd over moeten lezen, praten en schrijven om een beeld te krijgen van een situatie en hoe je dit zou willen vertalen naar je verhaal. Soms is research dus wat abstracter en vind je dingen waar je eerst geen vraag voor had maar toch hebt ontdekt.
- Research doen is ook dat ene gesprek dat je toevallig op een nieuw idee bracht; het kan alles zijn en het is aan jou om open te staan voor wat er op je af komt en aan te haken als er zich een nieuwe ingang voordoet. Misschien vind je wel een gedicht wat heel erg mooi laat zien wat je zou willen zeggen; dit gedicht kan wellicht een plek krijgen in je verhaal.
- Je kunt research laagdrempelig houden door bijvoorbeeld op social media mensen en organisaties te volgen die zich bezighouden met jouw onderwerp, om zo over een langere periode meerdere korte momenten te nemen waarbij je dingen bekijkt en volgt.
- Een goed verhaal heeft altijd spanningen, contrasten of schuringen. Bedenk altijd wat de tegenovergestelde mening of situatie van jouw idee kan zijn en zoek daar ook inzicht in. Hier kun je van leren, en het is aan jou of je alle verschillende kanten uiteindelijk ook in je verhaal laat zien. Misschien verandert jouw eigen mening of blik ook door deze ontdekkingen, wat het verhaal alleen maar meer diepte en nuance geeft.

Bronnen & het belang van koffie

- Research doen kan op veel verschillende manieren; blij vooral niet alleen achter je bureau zitten!
- Vaak is een eerste plek om te beginnen simpelweg Google; wat is er al over dit onderwerp geschreven, gezegd en gemaakt? Wat is de taal die wordt gebruikt als het over het onderwerp gaat? Is het controversieel, vanzelfsprekend of nog onbekend terrein? Wie zijn er aan het woord als het om dit onderwerp gaat? Zijn er bepaalde figuren die met het onderwerp worden geassocieerd?
- Waar bevindt het gesprek over jouw onderwerp zich? Moet je langs bij een praatgroep, moet je juist rondkijken op Instagram of TikTok, wat gebeurt er in de wereld als het hierover gaat?

- Als je niet weet waarnaar je moet zoeken, dan vind je het niet. Maak gebruik van kennis (en netwerk!!) van anderen, gooi het gesprek eens op en schrijf daarna je bevindingen op. Zodra mensen weten dat je hiermee bezig bent ontstaat er al gauw een butterfly-effect.
- Stuur mensen berichtjes op social media, bel met mensen en drink koffie met ze. Via via is een geweldige manier om inzicht te krijgen in een arena, zeker als je via iemand aan een persoon wordt gekoppeld heb je altijd meer goodwill en toegang dan wanneer je dit zonder connectie doet.
- Houd je vraag simpel, stel voor om een koffie te doen en wees geïnteresseerd in iemands perspectief en verhaal. Bijvoorbeeld, “ik begrijp dat jij veel weet van X” of “ik zie dat je je veel bezighoudt met X”, “zou je me daar eens wat over willen vertellen?”. Wees altijd open en eerlijk over wat je wil, maar in een vroege fase kun je ook zeggen “ik ben aan het onderzoeken hoe dit nou zit, en daar wil ik uiteindelijk graag een verhaal over vertellen, het zou geweldig zijn als ik jouw inzichten kan meenemen”.

Personages

- Heel veel onderwerpen worden tot leven gebracht door een intrigerend en genuanceerd personage. In je researchtijd is het goed om met veel mensen te praten en daarbij altijd op te letten of mensen een eventueel personage kunnen zijn om het verhaal te vertellen dat jij graag wilt vertellen. Let hierbij op: hoe vertellen ze? Zijn ze open, maken ze mooie zinnen? Hoe komen ze over op beeld? Zijn ze charismatisch of juist indringend - maak altijd een foto of video als je voorgesprekken doet om te kijken hoe ze overkomen op beeld. Een sterk personage is iemand waar mensen naar willen kijken en luisteren.
- Heb je het gevoel dat je een goed personage hebt gevonden? Breng tijd met ze door om een band op te bouwen, soms is je research simpelweg met iemand meegaan om boodschappen te doen. Wellicht dat jij daar weer dynamieken tegenkomt die je kunt gebruiken, maar misschien is het ook al voldoende dat je elkaar iets beter kent.
- Probeer goed te bedenken welke stem een personage in je programma heeft. Zijn alle stemmen die je wil laten zien vertegenwoordigd of mis je nog iemand om een bepaalde blik of invalshoek te laten zien?

Voorbeelden:

- Heb je een bepaalde locatie in je hoofd? Ga er vast heen om te kijken.
- Wil je theorie weten van een specifieke situatie? Lees er een boek over of bezoek een informatieavond.
- Zoek je een bepaald type personage? Ga naar plekken toe waar je die misschien kunt tegenkomen, of zoek in je netwerk of via social media bijvoorbeeld door # te gebruiken.

B. opdracht

Schrijf op/neem op waarom jij jouw verhaal wilt vertellen, wat je al weet en wat je nog wilt ontdekken.

Toelichting: Lukt het niet om te beginnen? Zet een timer op 5 minuten en schrijf alles op waar je aan denkt. Wees in het moment niet kritisch op wat je schrijft.

3. vorm en techniek

Wat is vorm en hoe kies je de juiste (camera)technieken?

A. theorie

In hoofdstuk 1 vertelde we dat de handtekening van een maker te zien is in de keuzes die worden gemaakt. Zo ook de keuzes in (camera)technieken. Dit hoofdstuk nemen we je mee in de basis van (camera)technieken. Ze helpen je bij het vertalen van de beelden in jouw hoofd, naar tekst en plaatjes op papier. Op die manier kun je jouw ideeën vertalen naar een camerapersoon. Bekijk onderstaande video's van Studiobinder.

- [Shotsizes](#)
- [Compositie](#)
- [Verschillende hoeken](#)
- [Camerabewegingen](#)
- [Verschillende lenzen](#)
- [Licht](#)
- [Microfoons](#) (uitgebreide video, scroll er lekker doorheen)
- Bewuste keuzes maken: Uiteindelijk is het ook vaak een kwestie van smaak, maar bovenstaande elementen helpen je bij het vertellen van je verhaal. Blijf jezelf tijdens het maakproces afvragen: waarom kies ik voor het één en niet voor het ander? Benieuwd welke keuzes er in andere producties zijn gemaakt? Op het Instagram-kanaal van MovieZone staan een aantal [breakdowns](#).

Vorm

Definitie vorm: Vorm is de wijze waarop je je verhaal vertelt. Er zijn verschillende vorm-elementen zoals: een interview, reportage, sketches, animaties, vox-pop, etc.

Voorbeeld: Stel, je wil iets vertellen over een ervaring uit iemands jeugd. Je kunt deze persoon interviewen, archiefmateriaal gebruiken, een voice over inspreken, maar je zou ook gebruik maken van animatie of stop motion techniek. Elke vormkeuze die je hier maakt, zal beïnvloeden hoe het verhaal wordt verteld en daarmee ook hoe de kijker het beleeft en daarmee hoe de boodschap overkomt.

Stijl

Definitie stijl: Stijl is de wijze waarop je vorm-elementen uitvoert; dus hoe de vorm-elementen eruit komen te zien.

Voorbeeld: Een interview met je personage houd je in de kleedkamer van een voetbalclub. Hierbij kleed je de kleedkamer aan in jaren '90 stijl en maak je gebruik van zacht licht. Op deze manier wordt de sfeer van het verleden van het personage neergezet, waardoor je als kijker mee wordt genomen in de herinneringen van het personage.

Verschil vorm en inhoud

Inhoud is je verhaal, de vorm is de manier waarop je dit verhaal verteld. Zonder inhoud geen vorm en zonder vorm geen inhoud.

Voorbeelden originele vorm:

- [MarkyMark89](#) van VPRO Medialab
- ['Independent Boy'](#) en ['Drama Girl'](#) van Vincent Boy Kars - grens tussen fictie en docu
- ['Waarom bleef je niet voor mij'](#) van Milou Gevers - gebruik van animaties voor zwaar onderwerp
- ['A strange love affair with ego'](#) van Ester Gould
- [Henk](#) - Sarah Blok en Lisa Konno (23 min) - De makers volgen de excentrieke Henk in zijn dagelijks leven maar zetten hem ook neer in een kleurrijke setting die ze zelf hebben gemaakt.

- [Return to home](#)
- [For Sama](#)
- [El Sicario: Room 164](#)

Openingscène

Een zeer belangrijk onderdeel van een film of serie, is de openingscène. In de eerste paar minuten bepaalt de kijker of die het de moeite waard vindt om te blijven kijken. Een openingscène:

- Geeft direct de sfeer en stijl van jouw handtekening als maker mee
- Laat zien dat er iets schuurt, prikkelt of verrast
- Zet de toon voor de rest van de film of serie

Voorbeelden van interessante openingscènes:

- [Huidhonger](#) - Lieza Röben (21 min)
- [Alicia](#) - Maasja Ooms (89 min)
- [The Origin of Trouble](#) - Tessa Louise Pope (29 min)
- [Titaantjes](#): Don de Drummer (24 min)

Storyboard

Een storyboard helpt je om jouw visie als regisseur te vertalen naar beeld. Je denkt na over hoe je jouw verhaal in beeld wilt brengen en wat je daar voor nodig hebt (camera-apparatuur, geluide-apparatuur, locatie etc.).

Een storyboard bevat:

- Een schets of afbeelding van hoe het shot eruit gaat zien
- Wat er tijdens het shot gebeurt en wordt gezegd
- Eventueel:
 - Het type shot
 - Ecu = extreme close up
 - Cu = close up
 - Mcu = medium close up
 - Ms = medium shot
 - Ws = wide shot
 - Ews = extreme wide shot
 - Type lens
 - Hoek van de camera
 - Waar het licht vandaan komt
 - Camerabewegingen

Voor meer informatie over type shots, zie [deze YouTube serie](#). Op [deze website](#) kun je templates voor een storyboard vinden.

B. opdracht

Opdracht 1: doe research naar de openingscène van jouw film en maak een storyboard

Toelichting Ga op zoek naar openingscènes die als inspiratie kunnen dienen voor jouw film. Bedenk waarom je deze goed vindt en welke elementen jij kunt gebruiken voor jouw openingscène. Maak vervolgens een storyboard van maximaal 6 shots voor jouw openingscène. Gebruik een storyboard template om in te tekenen en schrijven, je kunt ook plaatjes van Google gebruiken om het storyboard te vullen. Je kunt eventueel opnieuw een moodboard maken ter inspiratie.

Opdracht 2: Probeer je idee voor je openingscène uit (max 30 seconden)

Toelichting: Wek je idee tot leven, zo goed als je kunt. Probeer uit! Experimenteer! Waar loop je tegenaan? Wat werkt, wat werkt niet? Welke skills heb je al en welke moet je nog ontwikkelen? Heb je geen camera? Gebruik je telefoon of leen er een van een kennis. Heb je geen microfoon? Gebruik de memo functie van je telefoon. Kun je niet monteren? Neem het op in één shot. Het is aan jou wat je wil uitproberen en ontdekken, maak het jezelf niet te moeilijk.

4. interviewen

A. theorie

Een interview komt in allerlei vormen terug in audiovisuele producties. Van een kort straatinterview, tot een diepgravend interview van een paar uur. Er zijn geen regels, maar wel tips en principes die je helpen het beste uit een interview te halen.

De voorbereiding

Goede voorbereiding is nodig om helemaal in het moment te zijn tijdens een interview. Door de voorbereiding kun je doorvragen en op die manier dieper ingaan op een antwoord.

- Probeer zoveel mogelijk te weten te komen over de persoon die je gaat interviewen. Doe research: bel met mensen die dichtbij hen staan, check sociale media, lees artikelen die over de persoon zijn geschreven. Probeer de lijn van je personage te onderzoeken; wat voor mens is het?
- Bedenk wat het doel is van het interview; wat wil je te weten komen? Bedenk een hoofdvraag die jou tijdens het gesprek op de weg houdt. Vanuit de hoofdvraag bedenk je deelvragen.
- Zorg voor een juiste locatie. Dit is vooral belangrijk als je hele persoonlijke vragen gaat stellen. De persoon moet zich op die plek op diens gemak voelen.

Tijdens het interview

Vragen stellen:

- Niet te wollig en open, gesloten als je de vaart erin wilt houden.
- Stel niet meer dan één vraag tegelijk.
- Durf die kritische vraag te stellen en stel deze vol vertrouwen. Je hoeft niet braaf te zijn.
- Verras je gast, als deze persoon op diens gemak is
- Maak je vraag niet te lang
- Bij lichaamstaal kun je vragen naar wat je ziet “Dit is wat ik zie. Klopt dat?” Bijvoorbeeld wanneer iemand geëmotioneerd raakt, of zenuwachtig begint te wiebelen.
- Vraag naar voorbeelden, details en gevoelens
- Verzin een goede openingsvraag! Maar durf er ook van af te wijken als er tijdens binnenkomst/ smalltalk iets anders opvalt.
- De vragen die je bedenkt zijn er om structuur te krijgen in je hoofd; te bedenken welke lijn je wilt aanhouden. Wees niet bang om de vragen aan de kant te zetten tijdens het interview als er iets anders naar boven komt.

Luisteren

- Luisteren is ook luisteren naar de non-verbale communicatie; een zucht, een ongemakkelijk lach, een trilling in de stem —> daar kun je ook op doorvragen of het benoemen
- Laat stiltes vallen! Daar worden de mooiste dingen geboren, want mensen willen de stilte invullen

Op gemak stellen

- Deel iets van jezelf, stel je kwetsbaar op om de ander op diens gemak te stellen
- Als je het interviewt begint, moet je even checken of iemand oké is en iemand op z'n gemak brengen —> small talk. Je kunt ook aan het begin van het gesprek aangeven dat als de persoon zich niet goed voelt bij een vraag, die het naderhand aan kan geven.

De gevoelige snaar

- Je moet aanvoelen hoe ver je kunt gaan.
- Je kunt ook een geluidsfragment of quote gebruiken om dichterbij te komen.
- Je kunt bij kwetsbare onderwerpen vertellen dat het goed is dat er over gepraat wordt, dat er iets doorbroken moet worden.

- Als iemand in de derde persoon begint te praten, kun je de vraag terugkaatsen in eerste persoon —> P: “Je voelt je schuldig.” I: “Voel jij je schuldig?”
- Als iemand een zelfbeschermende houding aanneemt, bijvoorbeeld door diens armen over elkaar te doen, weet je dat je goed zit. Vraag dan bijvoorbeeld: “Ik merk dat dit je raakt, klopt dit” Of: “Vind je het lastig om hierover te praten?”

Jouw rol

- Belangrijkste bij interviewen: luisteren, oprechte interesse hebben en nieuwsgierig zijn en degene die je interviewt; daar draait het om.
- Zorg ervoor dat je een open houding hebt
- Goed interview is actie-reactie; wees in het moment en reageer op dat wat de ander doet en zegt.
- Jij bent de regisseur en houdt de leiding over het gesprek.
- Als je iemand interviewt die je kent, moet je in je achterhoofd houden dat de kijker deze persoon nog niet kent, zij hebben de voorkennis niet. Dus haal ook die informatie op in je interviews, zodat de kijker het verhaal begrijpt. Bedenk ook: voor wie maak je het? En hoeveel moet je dan uitleggen?
- Voer een gesprek!
- Er zijn geen vaste regels, iedereen interviewt op diens eigen manier. Ontwikkel je eigen stijl, kijk wat bij jou past.

Overig

- Neem je crew mee in de vragen die je gaat stellen, dan kunnen zij daarop anticiperen
- Voorgesprek niet doen, als:
 - Je bekende mensen interviewt
 - Je iemand wilt confronteren
 - Je een verrassingseffect wilt
- Voorgesprek wel doen, als:
 - Je vertrouwen wilt winnen, een band opbouwen
- Een goed startpunt van je research kan zijn om je eigen verhaal op te schrijven.
- Check aan het eind of je alles hebt gehad en stel eventueel nog aanvullende vragen
- Als er iemand is die je wilt interviewen, maar je voelt dat het nu nog niet de tijd daarvoor is; houd het contact warm en bouw een band op

B. opdracht

Interview iemand die je niet zo goed kent en probeer iets te ontdekken over diens leven wat je nog niet wist.

Toelichting: bereid het voor: bedenk een hoofdvraag, kies een locatie, leid het goed in en stel de ander op diens gemak. Neem het interview op en vraag na afloop hoe de ander het interview met jou heeft ervaren. Leren door doen!

en nu?

Nu je aan jouw idee hebt gewerkt, wil je er waarschijnlijk graag mee aan de slag.

Je kunt ervoor kiezen om zelf je plan tot leven te brengen, maar je kunt er ook voor kiezen om samen met een organisatie verder te werken aan jouw plan.

Hierbij wat mogelijkheden om verder te komen met je plan:

- Bij VPRO Dorst maken we alleen producties voor online. Heb je een idee voor een kleine productie (max. 3 minuten per aflevering) voor bijvoorbeeld Instagram of TikTok? Stuur dan jouw plan naar ons op! We moeten daar wel bijzeggen dat we per jaar ongeveer 2 kleine producties maken, dus de kans dat we met jou gaan samenwerken is helaas klein.
- VPRO Dorst biedt ook nog de mogelijkheid om als beginnende maker deel te nemen aan het Dorstlessers-traject. Dorstlessers is een leer-maaktraject van 8 weken, waarbij 6 nieuwe makers nieuwe media gaan bedenken én maken, in samenwerking met verschillende maakroutes binnen de VPRO. Dorstlessers vindt twee keer per jaar plaats. Voor meer informatie, check [onze website!](#)
- Je kunt de [VPRO-redactie 2doc](#) contacten:
- Je zou [Film Forward](#) eens kunnen contacten, FilmForward is een nieuwe netwerkorganisatie voor working professionals in de film- en audiovisuele sector en biedt ondersteuning aan de ontwikkeling van talent en skills. Op de site staat een verzameling van alle film gerelateerde [cursussen](#) in het hele land die je kunt volgen. Ook geven ze zelf [workshops](#).
- Bij de filmfestivals als [GoShort](#), [NFF](#), [IFFR](#) en [IDFA](#) hebben ze ook vaak open calls waar je je films en ideeën kunt insturen, en workshops en masterclasses die je kunt volgen.